

GENTSE REVOLUTIONAIRE FIGUREN - DEEL VII

Maximilien Joseph De Caigny

Was Maximilien Joseph De Caigny, die afkomstig was uit Deinze, maar sinds 1782 te Gent woonde een echt en waarachtig revolutionair van hetzelfde slag als Hopsomer, De Graeve, Graham of Van Wambeke ? Of was hij, zoals de beschuldigingen van Du Bosch tegen hem luidden “een koningsgezind samenzweerder tegen de Republiek ? Zo komt hij in ieder geval naar voren uit een brochure, bewaard in de Archives Nationales (te Parijs en ook in de bib. van de R.U.G., n.v.d.r.; zie fig. 1 vorig artikel) die een denkbeeldig gesprek weergeeft dat zou plaatsgegrepen hebben tussen Van Hulthem en De Graeve op een moment tussen zijn verkiezing als lid van de Raad der Vijfhonderd en het aanvaarden van zijn functies als député te Parijs. Deze kwestie verdient onderzocht te worden om zich een onpartijdig oordeel over zijn persoon en zijn moraliteit te kunnen vormen. Men heeft weinig preciese gegevens over zijn jeugd. Zijn vader was advocaat bij de Raad van Vlaanderen. Hij zelf studeerde aan de Leuvense universiteit. Te Gent staat hij ingeschreven als inwoner van de Volderstraat (Fig. 1), later van de Korte Mere (1), waar hij vanaf 1790 het beroep van advocaat uitoefent. Hij schijnt geen rol gespeeld te hebben in de loop van de Brabantse Omwenteling.

Toen de Fransen in 1792 Gent binnentrokken, zetten ze alle door de “Oostenrijkse tyran” aangestelde autoriteiten af en lieten door het stadsmagistraat verkiezingen voor de benoeming van 49 burgers organiseren, die het reglement moesten opstellen dat zou toegepast worden voor de benoeming van zestig voorlopige vertegenwoordigers bij de Belgische Nationale conventie (2). De keuze van deze 49 burgers gebeurde door de parochies. De Caigny hoorde er niet bij. Meyer liet door een soort machtsgreep zestig voorlopige vertegenwoordigers kiezen “door het volk van Gent” tijdens een manifestatie georganiseerd in de Sint-Baafskathedraal (3).

Hij had de lijst opgesteld waarop De Caigny niet voorkwam. Deze vergadering, die daar eigenlijk de macht niet toe had, mat zich het recht aan een nieuw stadsmagistraat samen te stellen naar oud model, en De Caigny werd zodoende benoemd als schepen van de Keure. (Fig. 1)

Door wie werd hij daarvoor uitgekozen ? Waarschijnlijk door Meyer die het niet opportuun achtte hem als voorlopige vertegenwoordiger te benoemen, waarschijnlijk omdat hij hem als een lauw element beschouwde, maar dan toch weer voldoende republikein om door de Franse overheid aanvaard te worden. Deze nieuwe gemeenteraad moest boven alle politieke partijen verheven zijn, iedereens rechten eerbiedigen, beschermer zijn van weduwen en wezen, maar eveneens “passionée pour la cause de la Liberté

De Naemen en Woon-plaetsen van de
 ses-en-twintig Borgers, uytmaekende
 de provisonnele Municipaliteyt der
 Stad Gend, gekosen den 5. Decem-
 ber 1792.

VAN DER KEURE.

Maximilien de Caigny, *Volderstraete.*
 Jean-Baptiste Joseph Schaubeeer, *Ketel-poorie.*
 Jean-Baptiste de Brabandere, *by Oosleeclou.*
 Joannes Boulangier, *by d'Ordeel-brugge.*
 Bernard van Wambeke, *by den Raed.*
 François Speelman, *Veldstraete.*
 Charles-Joseph Oudaert, *op den Kauter.*
 Jacques-François de Brabandere, *Bisschop-straete.*
 Emmanuel Piers, *ibidem.*
 Louis-Eugène de Necker, *Auynleze.*
 Charles Louis Destouffieux, *Houtbriel.*
 Gaspard Buyse, *Veldstraete.*
 Bernard François Greniers, *op S. Pieters Neder-kauter.*

VAN GEDEELE.

Jean-Baptiste Bremmaeker, *Princen-hof.*
 Mulle, *by de Vrouwenbroeders.*
 Jean-François Cornells, *Onderstraete.*
 Jean-Baptiste-Louis Daneels, *Onderbergen.*
 Charles Massez, *Beggynen-driesteb.*
 Jean-Baptiste Benoit Delvigne, *Steedam.*
 Maurice Nieulant, *Hoogpoorte.*
 Andreas-Charles-Joseph Aubry, *Houtleze.*
 Joseph-Charles Meyer, *Hoogstraete.*
 Geerserd van Loo Es. Jans d'oude, *Menlegat.*
 Guillelmus van der Straelen, *lange Steensstraete.*
 Joseph Sasseghem, *Drappstraete.*
 Joannes-Robertus Graham, *op S. Pieters.*

Fig. 1. Lijst van de leden van de voorlopige gemeenteraad van 5 december 1792, waarschijnlijk opgesteld door J.G. Meyer. Bovenaan zien we Maximilien De Caigny, wonende in de Volderstraete als schepene van de Keure. Verder vinden we er nog Bernard van Wambeke en Joannes Robertus Graham als schepene van Gedeele.

et de l'Egalité" (4). In feite moest zij de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de impopulaire maatregelen die haar waren opgelegd, zoals de verpletterende belastingen en het innen van de zgn. "emprunt forcé", de gedwongen lening (5). Toen De Caigny met deze ondankbare taak opgezadeld werd, nam hij ontslag maar werd door de Voorlopige Vertegenwoordigers onder zeer sterke druk gezet om op zijn beslissing terug te keren, wat hij met grote tegenzin deed ("fit de mauvaise grâce").

Toen de Oostenrijkers na Neerwinden (6) terugkeerden, zetten ze hem af. Na Fleurus (7) keerden de Fransen hier terug en stelden een nieuw gemeentebestuur aan dat zij de "Commission Municipale" of Municipaelen Raad noemden, die uit 40 leden bestond. De Caigny stond 23e op hun lijst. Hij heeft als collega's o.a. Meyer, Van Wambeke, Graham, Hopsomere, enz..., allen overtuigde republikeinen. Deze "Commissie", die door Graham voorgezeten werd, werd op bevel van de Franse autoriteiten op 2 juli 1795 ontbonden en vervangen door een "Nouvelle municipalité et Conseil général de la Commune" (8). De gemeenteraadsleden noemde men toen "officiers municipaux" of gemeenteofficieren. De Caigny maakte er deel van uit. Niet voor lang echter. Dit gemeentebestuur werd op zijn beurt in december 1795 ontbonden. De Caigny hernam zijn privéleven en zijn ambt als advocaat.

In de maand Germinal van het jaar IV (maart-april 1796) hadden de verkiezingen plaats voor het aanstellen van de vertegenwoordigers van de departementen bij de Raad der "Anciens" (9) en die der "Cinq-Cents" (10). Er werden drie deelgemeenteraden te Gent opgericht. Deze van Gent-centrum werd aan De Caigny toevertrouwd. Hij gaf er geen blijk van veel autoriteit, want de zittingen verliepen er bijzonder woelig. Wanneer de vertegenwoordigers van de deelgemeenteraden in algemene vergadering voor stemmingen of verkiezingen samenkwamen, verzorgde hij het secretariaat, terwijl De Graeve het voorzitterschap waarnam. Op 23 maart 1797 werd De Caigny afgevaardigde bij de Raad der "Cinq-Cents". Du Bosch (11), die bij de verkiezingen zijn voorkeurskandidaten zag elimineren, ging zich bij het Directoire beklagen over de onwettelijkheid van de verkiezingen door te beweren dat men, om de ware patriotten te verwijderen, in de vergadering zijn toevlucht genomen had "à ce que la chicane a de plus raffiné" (tot de meest geraffineerde en spitsvondige advocatenstreken). Wanneer we de processen-verbaal over deze zitting door De Caigny opgesteld doornemen, blijkt dat hij in tegenspraak met elke regel, overgegaan is tot een grondig onderzoek van de "politieke kwaliteiten" van de verkozenen van de deelgemeenteraden en dat meerderen onder hen uitgeschakeld werden, doch men vindt geen enkele aanwijzing van de criteria volgens dewelke bepaalde leden van de verkiezingen verstoken bleven. Heeft De Caigny zijn tegenstanders met opzet van de stembus willen weghouden? Niets laat ons toe dit te bevestigen, maar ook niets om te ontkennen dat dit niet zo was.

Ville de Bruxelles.

Stad Brussel.

Le 26 Nov 1805
11/155

Acte de décès de Maximilien Antoine Joseph De Caigny. Juge à la Cour d'appel
 âgé de Vingt-neuf de ce mois à huit heures du soir.
 âgé de Cinquante ans, né à peteghem Département de l'Escaut
 Demeurant rue de l'égalité J. S. n° 10. Epoux de Marie Cathérine Heyndrickx; fils des
 feus Antoine De Caigny et de Marie Caroline Achters.
 Sur la déclaration de Louis Constantin Bosquet, voisin, âgé de quarante-neuf ans, Jurisconsulte
 de Herman Joseph Schuers, âgé de cinquante-deux ans, fossoyeur, clerc de la Cour.
 Constaté par moi Louis Devos représentant le Maire de Bruxelles, faisant les fonctions d'Officier public de l'Etat-civil, soussigné,
 duquel acte il a été donné lecture.

VILLE DE BRUXELLES — STAD BRUSSEL

Pour extrait conforme : - Voor gelijkkludend uittreksel :

Bruxelles, le 26/11/85

Brussel, de 26/11/85

Pour l'Officier de l'Etat civil.
Toor de Ambtenaar van de burgerlijke Stand.
Le fonctionnaire d'état-civil.
De beschikkinge Ambtenaar.

[Signature]

Du trentième jour du mois de Brumaire l'an quatorze Acte de décès de Maximilien Antoine Joseph De Caigny. Juge à la cour d'appel / décédé le vingt neuf de ce mois à huit heure du soir. /

agé de Cinquante ans, né à peteghem (Deinze) Département de l'Escaut / demeurant rue de l'égalité J. S. no. 10. Epoux de Marie Cathérine Heyndrickx; fils des / feus Antoine De Caigny et de Marie Caroline Achters. /

Sur la déclaration de Louis Constantin Bosquet, voisin, âgé de quarente neuf ans, jurisconsulte (rechtsgeleerde) et / de Herman Jozef Schuers, âgé de cinquante deux ans, fossoyeur (doodgraver), (...) qui ont signé. /

Constaté par moi Louis Devos représentant le Maire de Bruxelles, faisant les fonctions d' Officier public de l'Etat - civil, soussigné, / duquel acte il a été donné lecture. / Ondertekend : L. C. Bosquet H. J. Shuers Louis Devos (pour le) Maire

Uittreksel uit de overlijdensregisters van de stad Brussel van 21 november 1805. De Caigny overleed op 20 november 1805, de dag voordien op vijftigjarige leeftijd. Hij was geboren in 1755.

Du Bosch trachtte de verkiezingen nietig te doen verklaren door De Caigny te kwalificeren als royalist door een pamflet op te stellen tegen De Caigny, De Graeve en Van Hulthem, waarin hij de drie mannen als samenzweerders en vijanden van de Republiek afschildert. Zijn poging liep op niets uit. De 21e mei 1797 bekrachtigde de Raad der "Cinq-Cents" de ver-

kiezingen door Caigny georganiseerd. Du Bosch geeft zich echter niet gewonnen. Op 11 september 1797 schreef hij naar de minister van Binnenlandse Zaken : "Notre département est peu convenablement représenté... Le citoyen Caigny, qui n'est à sa poste que depuis un mois ne sera connu que par sa nullité. Il est cependant dangereux, ses principes n'étant pas républicains" (12). De Caigny zetelde in de Raad der "Cinq-Cents" zonder er bijzonder op het voorplan te treden tot de staatsgreep van Brumaire (13). Hij keerde naar België terug en werd rechter benoemd bij het Hof van Beroep te Brussel, stad waar hij stierf op 20 november 1805 (fig. 2).

Toen Du Bosch naar het Directoire schreef dat De Caigny koningsgezind was, zag hij niet in dat in het Scheldedepartement deze term zonder betekenis was (14), maar hij beseftte maar al te best dat de beschuldiging te Parijs zwaar overkwam, gezien van daar de bevelen kwamen om haat aan het koningdom te zweren. De Caigny is zeker een aanhanger van de nieuwe ideeën, maar, zoals veel Gentenaars is hij het niet eens met de wijze waarop Du Bosch ze in de praktijk omzet.

Zeker, de notabelen zijn inderdaad gekozen geweest zonder ook maar geraadpleegd te zijn om administratieve taken te vervullen en men zou ook kunnen denken aan het feit dat De Caigny gedwongen was in de Keure, de gemeenteraad en als gemeenteofficier te zetelen, maar dit was vast niet het geval voor het voorzitterschap van het Bureau van Gent-centrum ter gelegenheid van de verkiezingen voor de deelgemeenteraden en voor het secretariaat van de "Assemblée electorale" (Kiesraad) en het zal zeker niet het geval geweest zijn voor zijn verkiezing voor de Raad der "Cinq-Cents". Hij heeft dus zeker uit vrije wil zijn steun betuigd aan een regime, zonder twijfel zoals zovele verkozenen in het jaar VI met hem zowel in Frankrijk als in België deden, niet zo zeer om de principes, maar wel om de politiek, vooral op financieel en religieus gebied door het Directoire gevoerd, af te keuren. De Caigny is te Gent gekend als gematigd en het is om die reden dat hij verkozen werd.

De Caigny heeft, in een periode van totale omverwerping van de instellingen, van dagelijkse spanning in de stad, van verwarring in de ideeën van zijn medeburgers, van constante besluiteloosheid voor wat de toekomst betreft, blijk gegeven van een wijs republikein te zijn, vijand van alles wat buitensporig en gewelddadig was, met respect voor de nieuwe instellingen, tot welks vlotte werking hij nog bijdroeg door de functie van rechter bij het Beroepshof te aanvaarden. Ongetwijfeld waren diegenen die de zaken ook zo zagen, te Gent in de meerderheid.

Fernand LELEUX

Vertaling, verklarende nota's
en documenten : Eddy LEVIS

NOTEN

- (1) De Meire werd reeds vermeld in 1321. De straat ontleent haar naam aan een meir, meertje, poel of plas die zich naast de Kouter bevond. De Meire werd drooggelegd door het water via een afleidingskanaaltje of "conduite" (→ Conduitsstege) naar de Leie af te voeren. De naam is thans Korte Meer. De straat loopt van de Volderstraat tot aan de Zonnestraat. Vroeger was het een heel voorname straat (O.a. Hôtel d'Haene-Steenhuyze). Thans is het een levenloze grauwe straat.
- (2) Zie fig. 1 blz. 224 in Ghendtsche Tydinghen jg. 1988.
- (3) De St.-Baafskathedraal werd toen als Tempel van de Rede of "Temple de la Raison" gebruikt.
- (4) Vertaling : "gepassioneerd door vrijheid en gelijkheid."
- (5) Deze lening betrof enkel de clerus, de adel en de bezittende klasse. Kleine landbouwers, werklieden, handarbeiders en "autres citoyens peu aisés (andere minder welstellende burgers) waren er van vrijgesteld.
- (6) Neerwinden : Ligt in de provincie Luik, arrondissement Waremme. In 1793 bracht het Oostenrijkse leger onder bevel van de prins van Coburg een nederlaag toe aan het Franse leger onder Dumouriez.
- (7) Fleurus : Gemeente in de provincie Henegouwen, arrondissement Charleroi niet ver van de Samber. Jourdan (Fr.) overwon er op 26 juni 1794 het leger der Oostenrijkse Nederlanden onder het bevel van de prins van Coburg.
- (8) Vertaling : "Nieuw gemeentebestuur en Algemene Raad van de Gemeente."
- (9) Conseil des Anciens of Raad van Wijzen. Eén van de twee Assemblées of Kamers in Frankrijk tussen 1795 en 1799.
- (10) Conseil des Cinq-Cents of Raad der Vijfhonderd : Een uit 500 leden bestaande kamer die samen met de Anciens de wetgevende macht vormde in Frankrijk van 1795 tot 1799.
- (11) Renier - Gregorius Du Bosch : Meer over dit omstreden figuur in een van de volgende artikels.
- (12) Vertaling : "Ons departement is niet naar behoren vertegenwoordigd. ... Burger Caigny, die nog maar sinds één maand zijn functie waarneemt, zal slechts om zijn onbenulligheid bekend blijven. Ondertussen blijft hij gevaarlijk, zijn principes zijn onrepublikeins." We hebben hier weer met één van de machinaties van "politiek beest" Du Bosch te maken.
- (13) Staatsgreep van 18 Brumaire of 9 november 1799 door Napoleon, waarbij een einde werd gesteld aan het "Directoire", dat vervangen werd door het "Consulat".
- (14) Inderdaad. De term "royalist" sloeg in Frankrijk op de aanhangers van koning Lodewijk XVI. De Belgen zijn nooit zijn onderdanen geweest. Ten andere hadden ze nog maar zelf net hun eigen keizer aan de deur gezet na de Brabantse Omwenteling.